

τῶν ἄλλων αὐτῷ ἐξακολουθησάντων, ἀφ' οὗ τὰ τοιαῦτα ἤρξατο λαλεῖν, ἡ ἀκοινωνήτος ἐγένετο, ἡ ἐγυμνώθη τῆς τοῦ ἱερέως ἀξίας, ἡ τῆς τοῦ κληρικοῦ, τοῦτον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινῶνι καὶ μεμενηκέναι, καὶ μένειν εἰς τὸ ἐξῆς ὁμολόγηται· καὶ οὐδὲ λέγομεν αὐτὸν ἀποκεκινῆσθαι· ἐπειδὴ περ οὐδὲ ἡδύνατό τινα ἢ τούτου ἀπόφασις ἀποκινεῖν, ὅστις ἑαυτὸν παρέσχεν ἤδη ἀποκινήτεον.

Nestorio, aut ab iis qui eum sequuntur, ex quo talia praedicare coeperunt, vel excommunicatus, vel exutus est seu antistitis, seu clerici dignitate, hunc in nostra communione et durasse, et durare manifestum est; nec iudicamus remotum: quia non poterat quemquam eius removere sententia, qui se iam praebuerat ipse removendum.

IOANNES CASSIANUS (ca 360 † 430/435)

DE INCARNATIONE CHRISTI (429/430)

PL
50, 31
*32

*35

Lib. II, cap. II. Dicis itaque, quisquis es ille haeretice, qui Deum * ex Virgine natum negas, Mariam matrem Domini nostri Iesu Christi Θεοτόκον, id est, matrem Dei, appellari non posse, sed Χριστοτόκον, hoc est, Christi tantum matrem, non Dei; nemo enim, inquis, * anti-
quorem se parit. Ac de hoc quidem tam stulto argumento, quo nativitatem Dei carnali intelligentia aestimandam putas, et mysterium maiestatis humanis credis censendum esse rationibus, postea, si Deus annuet, disputabimus; nunc interim et Christum Deum, et Mariam matrem Dei divinis testibus approbemus. Audi itaque loquentem ad pastores de Dei ortu angelum Dei: *Natus est, inquit, vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David.*¹ Ne solum utique in Christo hominem intelligeres, et Domini tibi et Salvatoris nomen adiecit, scilicet ut quem Salvatorem esse cognosceres, Deum nequaquam esse dubitares; et cum salvandi virtus non nisi divinae competeret potestati, divinae esse eum potentiae non ambigeres, in quo potentiam salvandi esse didicisses. Sed hoc incredulitati tuae parum fortasse videatur, quia cum angelus Dominum potius et Salvatorem quam Deum aut Dei Filium nominavit, eum utique impiissime Deum neges quem Salvatorem esse fatearis. Audi quoque archangelum Gabrielem Mariae virgini praedicantem: *Spiritus, inquit, sanctus veniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideo et quod nascetur in te sanctum, vocabitur Filius Dei.*² Vides quem-

1060

● PL 50, 438-618 continet tabulas Coelestini I PP., Xisti III PP., necnon monumenta Concilii Ephesini de Nestorii haeresi.

¹ Lc. II, 11.

² Lc. I, 35.

admodum nativitatem Dei indicaturus, Divinitatis opera praemiserit? *Spiritus enim sanctus, inquit, veniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Pulcherrime loquens angelus, divinitate verborum, maiestatem divini operis explicuit. Spiritus enim sanctus Virginis interiora sanctificans, et in his potentia divinitatis suae spirans, humanae se inseruit miscuitque naturae, atque id quod alienum a se fuerat suum fecit, virtute id sua, scilicet, ac maiestate praesumens. Ac ne ad introitum divinitatis humana fortasse infirmitas non subsisteret, venerandam omnibus Virginem virtus Altissimi roboravit, ut corpoream imbecillitatem circumfusa umbrae suae protectione firmaret, et ad consummandum conceptus sacri inenarrabile sacramentum humana infirmitas non deficeret, quam divina obumbratio sustineret. *Spiritus ergo, inquit, sanctus veniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Si nasciturus itaque de sana Virgine homo tantummodo solitarius erat, quid tanto agebatur sacri adventus nuntio? Quid tanto divinitatis ipsius apparatu? * Si utique homo ex homine, et caro tantummodo nascebatur ex carne, iussio quippe tantum ad id potuerat aut voluntas divina sufficere. Si enim ad fabricandos coelos, fundandam terram, creandum mare, sedes denique et thronos, et angelos, et archangelos, et principatus, et potestates, si ad creandam postremo omnem coelestem militiam, et ad illa innumera divinatorum exercituum millium millia, sola sibi tantum voluntas Dei imperiumque suffecit (quia *ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt*),¹ cur id ad conceptionem (ut tu ais) unius hominis parum visum est, quod satis ad procreationem divinatorum omnium fuit? Et id potentia ac maiestas Dei in ortu unius infantuli parum credidit, quod ad conditionem terrenorum omnium coelestiumque suffecit. Sed illud utique est, quod illa omnia opera acta fuerant per iussionem Dei; nativitas autem agenda non erat nisi per adventum, quia et concipi ab homine Deus nisi se donante, et nasci nisi se illabente, non poterat; et ideo archangelus superventuram Virgini maiestatem sacram indicabat, videlicet ut quia agi tanta res per hominum officium non valebat, ipsius ad futuram deceret [*Lips. in marg. diceret*] maiestatem in conceptu, qui erat futurus in partu. Et ideo descendit Verbum Filius, adest maiestas Spiritus sancti, virtus obumbravit Patris, utique ut in sacramento sacrae conceptionis omnis esset cooperatio Trinitatis. Ideo inquit: *Et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Bene addidit, *ideo*, ut ostenderet scilicet ideo haec secutura, quia fuerant illa praemissa; et quia Deus supervenisset in conceptione, ideo Deus futurus esset in partu. Rationem ergo tantae rei

*36

¹ Ps. XXXII, 9.

puellae reddidit nescienti, dicens: Utique quia *Spiritus sanctus superveniet, et quia virtus Altissimi obumbrabit, ideo et quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei*. Hoc est dicere: Ne ignores, inquit, hunc tantae rei apparatus, hoc tanti mysterii sacramentum, ideo in te tota veniet maiestas Dei, quia ex te nascetur Filius Dei. Quid hic ultra adhuc ambigi, aut quid amplius dici potest? Deum dixit superventurum, Dei Filium nasciturum. Tu quaere nunc, si placet, quomodo aut Dei Filius Deus non sit; aut quomodo quae Deum edidit, Theotocos, id est, Dei * mater esse non possit? Sufficere ergo haec tibi sola, immo sufficere haec tibi summa deberent.

*37

PL
50, 41

Cap. IV. [...] Apparuit ergo gratia Dei Salvatoris nostri. Numquid causari hic aliquid quasi de ambiguitate nominum potes, ut dicas aliud esse Christum, aliud Deum? Ut Salvatorem a maiestate nominis sui distrahas, et Dominum [*Lips. in marg. Deum*] a divinitate sacernas? Ecce hic vir Dei ex Deo loquitur, et apparuisse ex Maria gratiam Dei evidentissima praedicatione testatur. Ac ne forte non ex Maria Deum apparuisse diceres, nomen statim addidit Salvatoris, scilicet ut eum natum ex Maria Deum crederes, quem Salvatorem natum negare non possis, iuxta illud: *Quia natus est vobis hodie Salvator*.¹ O admirabilem et vere a Deo datum gentibus magistrum!

42 [...] Non licet tibi iam ex dissimilitudine Dominicae nuncupationis quaerere discrepantiam potestatis, et pro varietate appellationis diversitatem facere personae. Non licet dicere: Christus ex Maria natus est, et non Deus; Apostolus enim proclamat: Deus. Non licet dicere, Iesus ex Maria natus est, et non Deus; Apostolus enim testatur: Deus. Non licet dicere: Salvator natus est, et non Deus; Apostolus enim confirmat: Deus. [...].

1061

43

Cap. V. [...] Si autem est ille, utique ut est, Deus, ergo illa quae Deum peperit, Theotocos, id est, genitrix Dei. Nisi forte ad tam ridiculam blasphemiae contradictionem tendere velis, ut illam ex qua Deus natus est, Dei matrem neges: cum illum qui natus est, Deum negare non possis.

PL
50, 44

Cap. VI. [...] Primum ergo illud a te requiro: Dominum nostrum Iesum Christum, qui ex Maria virgine natus est, hominis tantum filium, an etiam Dei dicas Filium? Nos enim, id est, catholicorum omnium fides, nos, inquam, omnes utrumque hoc et credimus, et intelligimus, et scimus, et confitemur, quod et hominis est filius, quia ex homine natus est, et Dei Filius, quia ex Divinitate conceptus. Tu ergo utrumque hoc, id est Dei Filium atque hominis, an tantum hominis esse asseris? Si tantum hominis, reclamant tibi apostoli, reclamant

1062

¹ Lc. II, 11.

prophetae, reclamatione * denique ipse per quem est facta conceptio Spiritus sanctus. Obruitur impudentissimum os tuum cunctis divinatorum apicum testimoniis; obruitur sacris voluminibus sanctis testibus; obruitur denique ipso Dei Evangelio, quasi divina manu. Et Gabriel ille magnus, qui in Zacharia vocem incredulam virtute verbi sui coercuit, multo magis in te blasphemam atque impiam suo ipso ore damnavit, dicens ad Mariam virginem Dei matrem: * *Spiritus*, inquit, *45
sanctus venit in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideo et quod *46
*nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.*¹ Vides quod ut secundum carnem hominis fieret filius Iesus Christus, ante est Filius Dei praedicatus? Paritura enim Dominum virgo Maria, sancto in se Spiritu descendente et virtute Altissimi cooperante concepit. Ac per hoc intelligis quod * Domini Salvatorisque nostri inde est origo, unde *47
conceptus; et cum descendente in Virginem totius Divinitatis plenitudine natus sit, filius esse hominis non poterat, nisi prius Dei Filius fuisset, et ideo missus ad annuntiandam sacri ortus nativitatem angelus Dei, cum sacramentum conceptionis ante dixisset, partui ipsi nomen imposuit, dicens: *Ideo et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.*²

Lib. III, cap. I. [...] Christum ex Israel natum secundum carnem 50
Deum esse Apostolus dicit. Tu doce quando non fuerit. *Ex quibus Christus*, inquit, *secundum carnem, qui est super omnia Deus.*³ Vides quia hoc Apostolus unitate coniunxerit, separari omnino non potest Deus a Christo. Sicut enim ex illis Christum Apostolus praedicat, ita Deum in Christo esse confirmat. Aut utrumque hoc neges necesse est, aut utrumque fatearis. Natus secundum carnem Christus ex illis dicitur, sed idem in Christo Deus ab Apostolo praedicatur. Unde et alibi: *Deus enim erat in Christo mundum reconcilians sibi.*⁴ Dividi hoc ab alterutro nequaquam potest. Aut Christum ex illis editum denega, aut ex Virgine Deum in Christo editum confitere: *Qui est*, inquit, *super omnia Deus benedictus in saecula.*

Cap. XII. [...] *Tu es*, inquit, *Christus Filius Dei vivi.*⁵ Simpliciter 68
et rustica interrogatione ad confutandum te mihi, haeretice, uti necesse est. Dic mihi, quaeso, quis ille fuerit, cui Petrus ista respondit? Negare non potes Christum fuisse. Interrogo ergo, Christum quem vocas? Hominem an Deum? Hominem utique absque dubio; hinc enim omnis est tua haeresis, quia negas Christum Filium Dei. Et

¹ Lc. I, 35.

² Lc. I, 35.

³ Rom. IX, 5.

⁴ II Cor. V, 19.

⁵ Matth. XVI, 16.

ideo etiam Mariam Christotocon esse, non Theotocon dicis, quia Christi genitrix sit, non Dei; Christum ergo tantum hominem asseris, non Deum, et ideo filium esse eum hominis, non Dei. Quid ergo ad haec respondit Petrus? *Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi.*

PL
50, 76

Lib. IV, cap. I. [Christum] qui in carne natus est, etiam ante carnis susceptionem Deum semper fuisse monstremus: ut intelligas consentientibus et quasi conclamantibus sibi divinatorum voluminum testimoniis, eundem te in nativitate corporea et hominem debere credere et Deum, quem ante nativitatem corpoream tantum Deum: et quem post editionem Virginis in corpore Deum, eundem ante partum Virginis Verbum Deum. Disce ergo primum ab Apostolo totius mundi magistro, eum qui est sine exordio Deum, Filium Dei, in fine mundi, id est, in temporum plenitudine, Filium hominis factum esse. Ait enim: *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, * factum sub lege.*¹ Dic mihi ergo nunc, antequam Dominus Iesus Christus ex matre Maria nasceretur, habuit Deus Filium, aut non habuit? Negare non potes quin habuerit: neque enim umquam aut sine patre filius, aut sine filio pater: quia sicut ex patre filius, ita ex filio pater dicitur.

1063

*77

77

Cap. II. Vides ergo quod, dicente Apostolo, misit Deus Filium suum, suum utique Filium, ut ipsius verbis utar Apostoli, suum Filium Deus misit. Neque enim aut alienum aliquem filium misit, quia suum misisse dicitur: aut omnino mittere potuit, si non erat qui mitteretur. Misit ergo, inquit, Filium suum, factum ex muliere. Ergo et quia misit eum, misit qui erat: et quia suum misit, non alienum utique, sed suum misit. Ubi ergo illud est tuum calliditatis terrenae argumentum: Nemo anteriorem se parit? Numquid enim non antiquior Maria Dominus? Numquid non antiquior filia hominis, Dei Filius? Numquid non antiquior denique homine ipso Deus? Cum utique nullus hominum non ex Deo. Vides ergo quod non solum, inquam, antiquiorem se Maria peperit: non solum, inquam, antiquiorem se, sed auctorem sui, et procreans procreatorem suum, facta est parentis parens: quia quam promptum utique fuit Deo nativitatem homini tribuere, tam promptum sibi; quam facile ut hominem nasci faceret, tam facile ut ipse ex homine nasceretur.

PL
50, 97

*98

Lib. V, cap. I. [...] Ait ergo, ut saepe iam diximus, nova haeresis, Dominum Iesum Christum hominem tantummodo solitarium, ex virgine * natum esse et ideo Mariam Christotocon, non Theotocon esse appellandam, quia Christi mater, non Dei. Addit praeterea sacrilegae assertioni quam prava argumenta, tam frivola, dicens: Nemo ante-

1064

¹ Gal. IV, 4.

riorem se parit. Quasi vero unigeniti Dei nativitas a prophetis praedicta, a saeculis praenuntiata, humanis sit tractanda aut aestimanda rationibus: Aut vero ipsa, quisquis es, o haeretice, qui de partu suo calumniaris, virgo Maria propriis hoc quod actum est, egerit consummaritque virtutibus: ut ei in tanta re ac tanto opere imbecillitas obiciatur humana. Si quid itaque in hac re per hominis opus actum est, humanas quaere rationes: si autem totum quod actum est, Dei virtus est; quid impossibilitatem spectas humanam, ubi efficientiam vides esse divinam?

1065

Cap. V. [De Christo] David propheta ex persona ipsius dicit: *De ventre matris meae Deus meus es tu,*¹ ostendens utique quod numquam homo ille Dominicus sine unitate Dei fuerit, in quo in ipso statim Virginis utero plenitudo divinitatis habitaret. Sicut et alibi idem propheta, *Veritas, inquit, de terra orta est, et iustitia de coelo prospexit,*² ut intelligeremus scilicet prospiciente e coelis Filio Dei, id est, adveniente ac descendente, iustitiam natam esse e carne Virginis; non phantasiam corporis, sed veritatem. Ipse est enim veritas, secundum illud ipsius testimonium Veritatis: *Ego sum veritas, et vita.*³ Ergo quia anterioribus libris veritatem hanc, id est, Dominum Iesum Christum natum ex Virgine Deum probavimus, nunc, ut libello abhinc proximo instituimus, eum qui ex Virgine nasciturus esset semper Deum praenuntiatum esse doceamus.

PL
50, 104

1066

Lib. VI, cap. VIII. Sed videamus caetera quae sequuntur. Dicens ergo *symbolum: Dominum Iesum Christum, Deum verum ex Deo vero, homoousion Patri, per quem saecula compaginata sunt, et omnia facta, hoc inseparabili statim connexionione subiunxit. Qui propter nos, inquit, venit, et natus est ex Maria virgine. Ille ergo, qui verus Deus, qui homoousios Patri, qui creator saeculorum, qui factor omnium; ille, inquam, venit in mundum, et natus ex Maria virgine; secundum illud scilicet Pauli apostoli: *At ubi venit plenitudo temporum, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege.*⁴ Vides quomodo Scripturis sacris symboli sacramenta conveniunt? Apostolus Filium Dei missum a Patre praedicat, symbolum venisse confirmat. Hoc enim erat consequens utique, ut quem missum Apostolus edocuerat, fides confiteretur nostra venisse. Deinde Apostolus ait, *ex muliere factum;* symbolum autem, ex Maria procreatum. Advertis itaque quod ipsa in symbolo Scriptura loquitur, a qua symbolum ipsum se descendisse testatur. Bene autem Apo-

PL
50, 158
*159¹ Ps. XXI, 11.² Ps. LXXXIV, 12.³ Io. XIV, 6.⁴ Gal. IV, 4.

stolus, *factum*, inquit, *ex muliere*; factum pro nato posuit, divini eloquii consuetudine, qua factus pro nato ponitur, secundum illud: *Pro patribus tuis facti sunt tibi filii*.¹ Vel illud: *Priusquam Abraham fieret, ego sum*.² In quo scilicet evidenter dixisse noscitur: Priusquam nasceretur, ego sum; facti nomine rem nativitatis ostendens, quia efficientiam facti habet quidquid non indiget ut fiat. Qui propter nos ergo, inquit, venit et natus est ex Maria virgine. Si homo solitarius ex Maria natus est, cur venisse dicitur? Neque enim venit nisi qui habet id ipsum in essentia ut venire possit.

165 Cap. X. [...] Quid ergo inquit symbolum? Vel quid tu in symbolo
*166 ipse dixisti? * Dominum utique Iesum Christum, Deum verum ex Deo vero, homoousion Patri, per quem saecula creata sunt, et omnia facta, hunc eundem propter nos venisse, et natum esse ex Maria virgine. Cum ergo Deum natum ex Maria dixeris, quomodo Mariam Dei matrem negas? Cum Deum venisse dixeris, quomodo Deum nunc negas esse qui venit? Dixisti in symbolo: Credo in Iesum Christum Filium Dei, credo in Deum verum ex Deo vero, homoousion Patri, qui propter nos venit, et natus est ex Maria virgine, et crucifixus sub Pontio Pilato, et sepultus est.

PL 50, 170 Cap. XIII. Sed magno videlicet perfidiae atque impietatis tuae
*171 argumento ad negandum ac persequendum Dominum Deum uteris, dicens: Homoousios parenti debet esse nativitas. Nondum ad plenum dico ac profero in Dei nativitate penitus hoc non esse servandum, quia non parientis fuit nativitas ipsa, sed nati; et * ipse natus est ut voluit, cuius fuit hoc ipsum ut nasceretur. Interim qui homoousion parenti dicis nativitatem esse debere, ego Dominum Iesum Christum homoousion dico fuisse et Patri pariter, et matri. Pro personarum enim diversitate reddidit parenti unicuique similitudinem suam. Secundum divinitatem enim homoousios Patri, secundum carnem autem homoousios matri fuit. Non quod alter qui homoousios Patri, alter qui homoousios matri, sed quia idem Dominus Iesus Christus et homo natus et Deus utriusque in se parentis habuit proprietatem, dum et in eo quod homo est humanae matris reddidit similitudinem, et in eo quod Deus Dei Patris habuit veritatem.

171 Cap. XIV. Alioquin si non idem Christus ex Maria est qui ex Deo natus, duos absque dubio Christos facis, secundum illud scilicet Pelagianae impietatis scelus, quae solitarium hominem ex Virgine natum asserens, eruditorem eum dixit humani generis, magis quam redemptionem fuisse; quia non redemptionem vitae hominibus, sed vi-

¹ Ps. XLIV, 17.

² Io. VIII, 58.

vedi dederit exemplum: videlicet ut sequentes eum homines dum similia agerent, ad consimilia pervenirent. Una ergo impietatis vestrae origo, eadem errorum radix est. Illi solitarium hominem ex Maria natum asserunt, et tu idem.

Cap. XV. Sed tamen, dicere institueram, duos a te absque dubio 172
Christos fieri, idipsum dilucidandum est. Dic mihi, quaeso, tu qui Christum a Filio Dei separas, quomodo in symbolo Christum ex Deo natum esse fatearis? Ais enim: Credo in Deum Patrem, et in Christum Iesum Filium Dei. Habes ergo hic Iesum Christum Filium Dei. Dicis autem ex Maria non eundem Filium Dei natum. Ergo alter ex Deo Christus, alter ex Maria. Duo ergo in sententia tua Christi sunt. Qui cum in symbolo Christum non neges, alterum ex Maria Christum asseris quam eum quem in symbolo confiteris. Sed dicis forsitan Christum non esse ex Deo natum; et quomodo in symbolo ais: Credo in Iesum Christum Filium Dei? Aut negaturus es ergo symbolum aut confessurus * Filium Dei Christum. Si autem confiteris in symbolo *173
Christum Filium Dei, necesse est ut eundem ex Maria confitearis Christum Filium Dei. Aut si alium ex Maria Christum asseris, duos utique Christos esse blasphemias [*Lips. in marg. blasphemias*].

1068

Cap. XVI. Sed tamen, etiamsi perversitas ac perfidia tua hac 50, 173
symboli fide non concludatur, nonne, quaeso, ratione ipsa ac luce veritatis obrueris? Dic mihi, quaeso, quisquis ille es, haeretice. Trinitas certe est quam credimus, quam confitemur, Pater et Filius et Spiritus sanctus. De maiestate Patris ac Spiritus nulla quaestio est. Filio calumniaris, eo quod non eundem ex Maria dicas editum quem ex Deo Patre generatum. Dic mihi ergo: cum Filium Dei unigenitum natum ex Deo non negas, hunc qui ex Maria natus * est, quem velis *174
esse? Dicis hominem solitarium, iuxta illud quod ipse dixit: *Quod natum est ex carne caro est.*¹ Sed appellari homo non potest solitarius, qui sola non est humanae creationis lege generatus. *Quod enim in ea natum est, inquit angelus, de Spiritu sancto est.*² Et hoc tamen etiam tu ipse, qui omnia admodum sacramenta salutis negas, negare non audes. Cum ergo ex Spiritu sancto natus sit, et dici homo non queat solitarius, qui est Deo inspirante conceptus; si ille non est, qui, iuxta Apostolum, *semetipsum exinanivit, formam servi accipiens;*³ et *Verbum caro factum est;*⁴ et *humiliavit semetipsum factus obediens usque*

¹ Io. III, 6.

² Matth. I, 20.

³ Philipp. II, 7.

⁴ Io. I, 14.

ad mortem;¹ et qui propter nos egenus factus est, cum esset dives;² dic mihi ergo, quis ille est, qui et ex Spiritu sancto editus, et Deo obumbrante conceptus? Alterum absque dubio esse dicis. Duo ergo * sunt: id est, et ille qui est ex Deo Patre in coelo genitus, et ille qui ex Maria Deo inspirante conceptus. Ac per hoc quartus est hic, quem introducis: quem in tantum cum verbis hominem solitarium dicas, re ipsa solitarium non fuisse confirmas: ut eum, etiamsi non ita ut debes, tamen et honorabilem et venerandum et adorandum esse fatearis. Ergo cum et adorandus sit utique Dei Filius qui ex Patre natus, et adorandus qui per Spiritum sanctum ex Maria procreatus; duos ergo et honorabiles tibi et venerabiles facis, quos in tantum a se dividis, ut * peculiariter suo quemque honore venereris. Ac per hoc intelligis quod negando ac separando a se Filium Dei, totum, quantum in te est, sacramentum divinitatis evertis. Dum enim quartam in Trinitate personam conaris inserere, vides te totam Trinitatem penitus denegasse.

PL
50, 183

Cap. XX. Sed dicis forsitan: Si eundem in fine temporum natum dicam ex Virgine, qui ante omnia natus fuerit ex Deo Patre, carneum me etiam ante mundi initia Deum dicere: qui ipsum dicam postea hominem, quem semper Deum: ac per hoc hominem illum qui natus sit, postea semper fuisse. Nolo te hac ignorantiae caecitate atque hac errorum nocte confundi, ut putes me hominem qui ex Maria natus est, ante exordia rerum asserere, et Deum etiam ante principia mundi semper corporeum praedicare. Non ita, inquam, non ita dico, quod priusquam nasceretur homo, in Deo fuerit, sed quod postea in homine natus Deus sit. Non enim caro illa quae ex carne Virginis nata est, semper fuit, sed Deus, qui semper fuit, ex carne Virginis in carne hominis advenit. Verbum enim caro factum, non carnem secum exhibuit, sed carni se hominis dignatione divinitatis univit. Dic enim mihi quando vel ubi Verbum caro factum est, aut ubi exinanivit semetipsum formam servi accipiens, aut ubi egenus factus est, cum esset dives? Nisi in illo sacro Virginis utero, ubi, dum incarnatur, Verbum Dei caro dicitur factum; dum editur, formam servi in veritate suscepit; dum humana conditione patibulo affigitur, fit egenus, et pauper redditur passione carnali, cum esset maiestate divina dives?

1069

187
*188

Cap. XXI. [...] Vides * ergo quod Christus omnia est, et nomen illius significatio utriusque naturae: quia et homo et Deus natus: ita et in se cuncta complectitur, ut in eius nomine nihil deesse noscatur. Non ergo ante partum Virginis eadem in praeterito aeternitas ho-

¹ Philipp. II, 8.

² II Cor. VIII, 9.

minis quae Dei: sed quia in utero Virginis unitus est Deus homini, factum est ut in Christo omnino non possit alterum sine altero nominari.

- 1070 Lib. VII, cap. I. [...] Omnibus quorum oculos caligo haereticae perversitatis obsedit lucem misericordiae tuae ac veritatis infunde, ut Incarnationis tuae magnum ac salutiferum sacramentum reserato tandem ac puro lumine contuentes, ita te ex sacrosancto illo immaculatae Virginis utero editum mundo verum hominem esse intelligant, ut verum tamen Deum semper fuisse cognoscant. PL
50, 199
- 1071 Cap. XIV. [...] Audi ergo, haeretice, quod furatus es; audi plena et integra, quae debilia ac truncata posuisti. Apostolus duplicem Dei nativitatem insinuare omnibus cupiens, ut et in Deitate natum Dominum et in carne monstraret, ait, *Sine patre, sine matre*; alterum enim proprium est divinitatis nativitati, alterum carnis. Quia sicut in Deitate est sine matre generatus, ita in corpore est sine patre: ac sic cum nec sine patre, nec sine matre sit, et sine patre tamen et sine matre credendus est. Quia si dum ex patre nascitur, respicis, sine matre esse; si dum ex matre, sine patre. Ac sic in singulis nativitatibus alterum habens, alterum in utroque non habuit; quia nec divinitatis nativitas matre eguit, et ad nativitatem * corporis sibi ipse suffecit sine patre. Ergo, inquit Apostolus, *sine matre, sine genealogia*.¹ PL
50, 233
- 1072 Cap. XVII. [...] Neque enim nos conceptam ex Spiritu sancto Domini carnem negamus; sed ita tamen conceptum corpus cooperante Spiritu dicimus, ut creatum tamen sibi a Filio Dei hominem suum esse dicamus, dicente ipso in Scriptis sacris Spiritu sancto, atque testante: *Sapientia aedificavit sibi domum*.² Vides ergo quod id quod conceptum est a Spiritu sancto, aedificatum a Filio Dei atque perfectum est? Non quia aliud opus Filii Dei, aliud Spiritus sancti; sed quia per unitatem divinitatis ac maiestatis, et operatio Spiritus aedificatio Filii Dei sit, et aedificatio Filii Dei, cooperatio Spiritus sancti. Et ideo non solum Spiritus sanctus in Virginem supervenisse, * sed etiam virtus Altissimi obumbrasse Virginem legitur; ut quia sapientia ipsa plenitudo Divinitatis est, Sapientiae sibi domum aedificanti omnem divinitatis plenitudinem nemo ambigeret affuisse. *234
PL
50, 236
*237

¹ Hebr. VII, 3.

² Prov. IX, 1.

• PL 49, 127, 616. PL 50, 16, 26, 27, 37, 38, 65, 74, 80, 87, 92, 95, 123, 124, 125, 143, 150, 154, 160, 162, 172, 181, 182, 184, 185, 187, 201, 213, 218, 235, 251, 252, 253, 254, 258, 262, 266, 268.

• MARIUS MERCATOR (saec. IV/V); PL 48, 1045, 1047. Sermones Nestorii eiusque epistolae ad S. Cyrillum Alex., Mario Mercatore interprete, exstant in PL 48.